

KULTURA A UMĚNÍ

Co má cenu... Jindřicha Chalupického[Petr Kovář](#)[Poslat](#) • [Tisk](#) • [Facebook](#) • [Twitter](#) • [Permalink](#)**Mozaika z laureátů Ceny Jindřicha Chalupického jako obraz současného umění?**

Před vyhlášením laureáta Ceny Jindřicha Chalupického (CJCH) se žádný z teoretiků, kurátorů a kritiků výtvarného umění nemá příliš k tomu, aby řekl jedno jméno a vysvětlil, proč právě ten by měl být vítězem. Stejně tak i letos; zpráva o vyrovnaných šancích, o "Chalupářích" v kondici se nesla všemi směry, a jen tu a tam si někdo dovolil říct, komu by cena připadnout neměla (Jiřímu Thýnovi).

Mě se nikdo z novinářů neptal, ale řekl bych, že Richard Loskot. A hlasoval jsem pro něj i v anketě Respektu, kterou ovšem podle očekávání vyhráli David Böhm a Jiří Franta. Letošní přehlídka je pestrá, silná, divácky přitažlivá. Když se z olejem provoněného Houdkova sálu přes krimi kino Babanové došplháte až na konec žebříkového sálu Böhma a Franty, vstoupíte do minimalistické kompozice skel Richarda Loskota. Tabule oken jsou zaslepeny obrazovkami, které si ale drží okenní charakter. Na pohyb v krásné vyčištěné scéně si musíte počkat. Musíte přestat tĕkat očima, zvolnit, zastavit se. Obrazovky zůstávají jakoby bez života, ale příběh o tvaru v čase se prostřednictvím tvořícího momentu světla objevuje v polarizačních sklech na stěnách a na podlaze. Pouze tam. Divák je překvapen; účinek vlastního objevu jej vede ke ztišené pozornosti k umělcově výpovědi.

Když jsem pak při jedné z návštěv výstavy finalistů CJCH potkal Matěje Smetanu, jednoho z našich nejzajímavějších mladých umělců (cenu ještě nedostal), a vyslechl si jeho jasné: "Podle mě by to měl dostat Vladimír Houdek," znejistěl jsem. Opravdu je možné, že po deseti letech by nejvýznamnější ocenění pro naše výtvarníky dostal malíř? Ano, vítězem se stal Vladimír Houdek (1984) a v živém vstupu z brněnského Divadla Husa na provázku pro Českou televizi uvedl, že v tom nespátřuje renesanci malby, protože malba tu byla vždy, jen porotu CJCH asi nikdy příliš nezaujala.

Finalisty vybírá porota mezinárodní. Letos jí předsedal kurátor Christian Rattemeyer z Muzea moderního umění v New Yorku. Konečně, bude to právě Amerika, kam Vladimír Houdek za odměnu zamíří na šestitýdenní inspirační stáž. Kromě toho obdrží sto tisíc korun a do roka mu prestižní galerie uspořádá výstavu.

Cena pro malíře

Vzdor vrstvení malby vlepováním papírových fragmentů nebo kombinaci malované a stříkané plochy je Houdek klasickým malířem. V posledních dvou letech nahradil dominující figurální motivy geometrickou abstraktní malbou a škálu barev úspornou až monochromní barevností šedých, černých a modrých tónů. Vědomě tím křísí modernistické autory první poloviny dvacátého století. Tím samozřejmě není výjimečný, moderna je dlouhodobě v kurzu nejen v aukčních síních. Před některými obrazy, zvláště velkými formáty s centrálním kruhovým či mnohoúhelníkovým tvarem, si nelze nepřipomenout tvorbu Mikuláše Medka. Sílu těží Houdkovy obrazy ze zmíněných archetypálních tvarů v soustředěné kompozici, v kombinaci s gestickým tahem štětce na jednobarevné ploše. Není to malba, ve které se ztrácíme a donekonečna objevujeme prvky a drobnosti z trysek umělcovy fantazie. Zde jako by vše sloužilo přehlednosti a jednomu naléhavému sdělení - možná tím jasnějším, že v abstraktní rovině. V rovině otevřené divákově zkušenosti.

Je nepochybné, že ve většině textů, které se objeví, bude skloňováno vítězství malíře. Byť otřepaná, přesto nikoli prázdná fráze. V roce 2003 tuto cenu získal Michal Pěchouček, který v dané době mimo jiné také maloval. Za přesvědčenými malíři bychom ale museli až do první poloviny devadesátých let (Vladimír Kokolia, Martin Mainer), tedy jednu celou generaci zpět. Můžeme výsledky CJCH vnímat jako obraz současného výtvarného umění?

Jinak řečeno, každého, kdo sleduje předávání významného ocenění výtvarníkovi, jistě více zajímá skutečná práce a autorský přínos, než to, jestli jde o malíře, sochaře nebo konceptualistu. Právě tato otázka je tím výraznější, že Cena Jindřicha Chalupického slouží jako podpora mladému umění (umělci do třiceti pěti let). Je tedy spíše motivací slibnému talentu, povzbuzením a vytvořením příležitostí. Najdeme mezi laureáty CJCH umělce, o němž bychom řekli, že očekávání nenaplnil a příležitosti promarnil? Nemyslím. Přirozeně i zde platí, že co umělec, to jiný názor, a nejinak je tomu s divákem a porotou. Nelze ovšem přehlédnout, že až na dvě tři výjimky jsou všichni laureáti velmi výraznými osobnostmi naší umělecké scény, což zejména v případě Kateřiny Šedé nebo nedávno zesnulého Jána Mančušky můžeme zcela plnohodnotně rozšířit na scénu celosvětovou.

Z výsledků CJCH tedy skutečně lze usuzovat na relevantní způsob současného přemýšlení o výtvarném umění. Pokud posledních dvacet let v CJCH vítězí převážně konceptualisté, bude soudobé umění tomuto odpovídat. Držitelé ceny výrazně vstupují do výtvarného dění a ovlivňují jej - ať už tím, že na rozdíl od jiných poutají větší zájem médií, nebo skutečnou aktivitou. Nepředpokládám však, že by se nyní objevila řada dvaceti laureátů malířů. Závěsný obraz se lépe prodává, ale v souvislostech toho, co vše do umění patří a co od něj dnes očekáváme, má nepochybně těžší pozici. Boj mezi malbou a konceptem je přesto nesmyslný. Jsou to jen formy, po kterých umělec (kurátor, kupec) sahá, a volí tu či onu, podle specifik svého sdělení.

Finále 2012, Cena Jindřicha Chalupického. Dům pánů z Kunštátu, Brno, 26. října - 12. prosince 2012.